

L'unification de la France

Deux puissants États émergeaient en Europe occidentale : la France et l'Angleterre. Deux fois déjà la France avait réalisé son unification; d'abord sous Clovis, ensuite sous Charlemagne. Il peut donc paraître étrange qu'elle eût à refaire ce travail. Il y avait à cela une raison profonde.

Pendant les ixe et xe siècles, les rois carolingiens, pour être capables de gouverner, avaient été forcés d'introduire le régime féodal. Mais, à mesure que la féodalité prit de l'ampleur, les grands vassaux en arrivèrent finalement à posséder plus de terres que le roi et à avoir, de ce fait, plus à dire que lui dans le gouvernement du royaume. En 987, quand mourut le dernier roi carolingien, les chefs du royaume choisirent pour le remplacer Hugues Capet, duc de l'Ile-de-France. Ce n'était pas l'homme le plus puissant du royaume. Les comtes de Flandre et de Champagne, les ducs de Bretagne et de Bourgogne l'étaient bien plus que lui. Cependant, ses descendants allaient devenir les maîtres de la France unifiée.

Le premier grand capétien fut Philippe II Auguste, le souverain le plus avisé de son temps. Pendant plus de vingt ans, il fit la guerre au roi d'Angleterre. Il lui enleva, une à une, ses possessions françaises : l'Anjou, la Touraine, la Normandie et le Poitou, et il les annexa à son domaine. En 1214, il remporta une grande victoire à Bouvines sur l'empereur Otton IV, le roi d'Angleterre Jean sans Terre, le duc de Brabant et le comte de Flandre.

Dans son immense domaine royal, Philippe Auguste s'efforça d'affaiblir la puissance de ses vassaux. A cette fin, il choisit ses collaborateurs parmi les bourgeois des communes. Il embellit

Paris dont il fit sa capitale. Il fit construire le Louvre et Notre-Dame. Il hâta aussi la disparition des bourbiers de la ville en faisant paver les principales rues.

Son petit-fils Louis IX, ou saint Louis, fut la deuxième figure marquante de l'histoire des rois capétiens. Il n'avait que onze ans quand il monta sur le trône en 1226. Sa mère, Blanche de Castille, gouverna en son nom jusqu'à sa majorité. L'amour du prochain, la justice et le maintien de la paix furent les grandes préoccupations de son règne. Il protégea les faibles, fonda des hôpitaux et soigna personnellement les malades. Afin de rendre équitablement la justice, il créa le parlement de Paris, où les condamnés avaient droit d'appel. Il fit construire la Sainte-Chapelle. Il dirigea la 7e et la 8e croisade et mourut de la peste devant Tunis, en 1270.

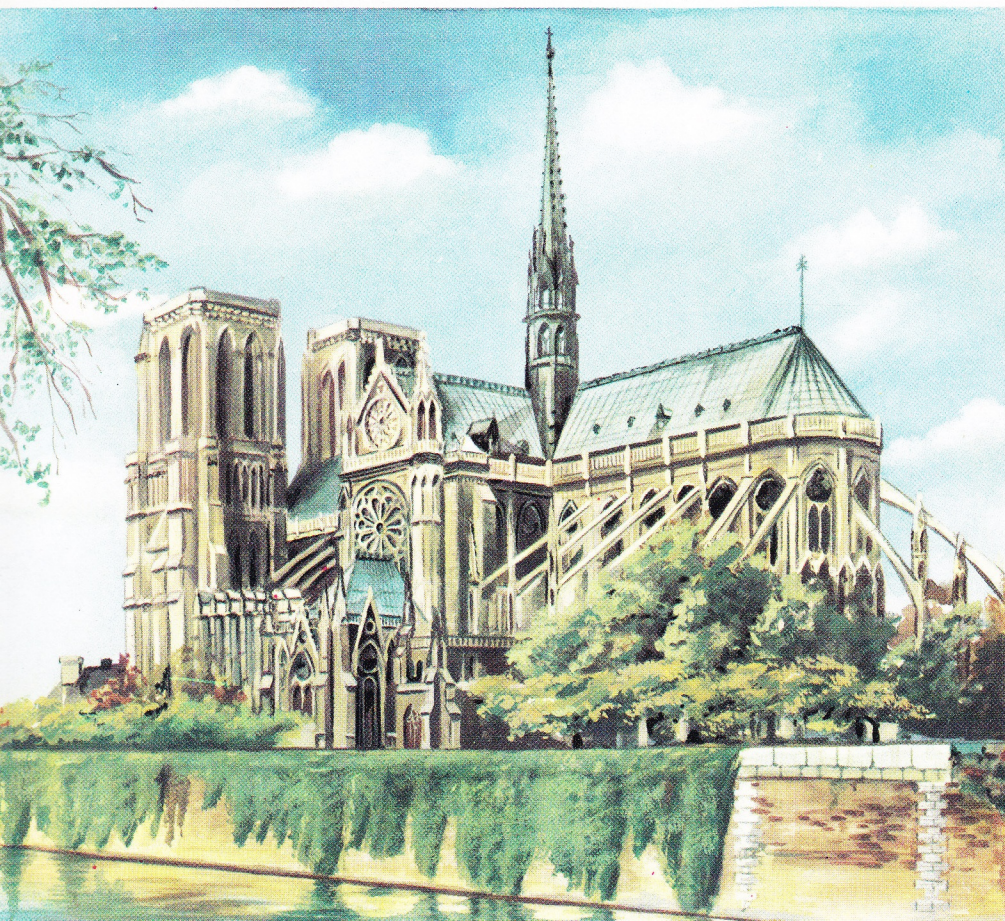
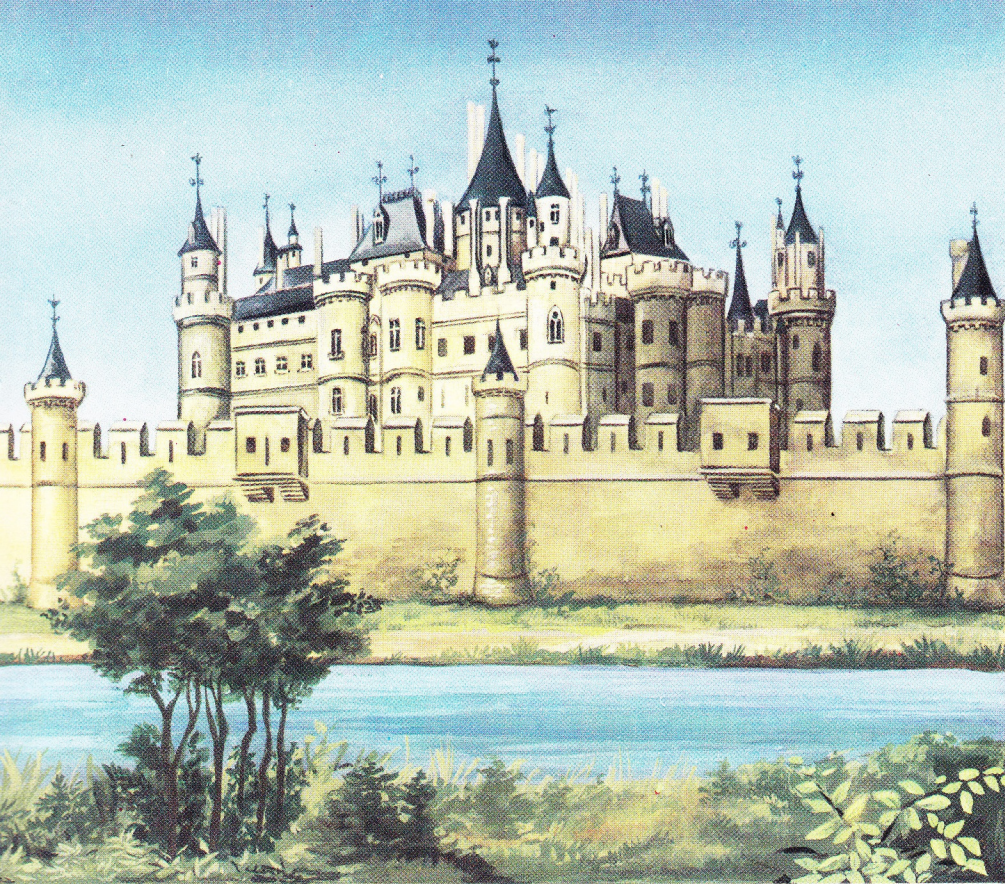
Son petit-fils, Philippe IV le Bel, poursuivit avec énergie l'œuvre commencée : l'extension du pouvoir royal. Suivant la ligne générale de ses ancêtres, il s'efforça d'affaiblir les vassaux de la couronne. Il ne réussit cependant pas à dominer le comté de Flandre. Un conflit aigu l'opposa au pape Boniface VIII. Toujours à court d'argent, le roi eut recours à une dévaluation des monnaies et fut appelé par le peuple mécontent « le faux monnayeur ». Il s'empara des biens des templiers sur la base d'accusations fortement exagérées.

Malgré ces divers conflits, le règne de Philippe le Bel fut d'une importance capitale pour la France qui, à cette époque, devint un État puissant et unifié, sous le gouvernement direct du roi.

En haut, à gauche : l'ancien palais du Louvre (d'après une miniature).

En bas, à gauche : Notre-Dame de Paris.

A droite, de haut en bas : Louis IX, Philippe Auguste et Philippe le Bel.

DE EENMAKING VAN FRANKRIJK

Gedurende de periode van de Mongoolse rijken en omstreeks de tijd van de kruistochten, breidden zich in West-Europa twee machtige staten steeds verder uit: Frankrijk en Engeland. Frankrijk was reeds tweemaal eerder verenigd geweest, eerst onder Clovis en later onder Karel de Grote. Het kan daarom verrassend klinken, dat het hele proces opnieuw moest beginnen. Maar er was een goede reden voor.

In de loop van de negende en de tiende eeuw waren de karolingische koningen van Frankrijk ertoe verplicht, het feodale stelsel in te voeren en uit te breiden teneinde de middelen, nodig voor hun regering, te vinden. Naarmate het feodalisme zich versterkte, bezaten sommige belangrijke vazallen zelfs meer land en macht dan de koningen zelf.

Toen de laatste karolingische koning in 987 stierf, kozen de voornaamste hoofden van het koninkrijk de Graaf van Ile de France als opvolger. Hij heette Hugo Capet en was op stukken na niet de machtigste man in Frankrijk. De graven van Vlaanderen en Champagne, evenals de hertogen van Bretagne en Bourgondië, waren zeker even machtig. En de hertogen van Normandië, die later ook koningen van Engeland werden, waren zelfs véél machtiger. Toch zouden de Capetingers de meesters van het verenigd Frankrijk worden.

De eerste belangrijke capetingische koning was Filips II, die na zijn dood als Augustus bekend werd. Hij regeerde van 1180 tot 1223 en voerde in die periode gedurende meer dan twintig jaar oorlog tegen Engeland. Daarbij maakte hij de ene Franse bezitting van de Normandisch-Engelse koningen na de andere buit: Normandië, Anjou, Maine en Touraine. In 1214 behaalde hij te Bouvines een grote overwinning op een verbond, bestaande uit Jan van Engeland, Keizer Otto IV en de Graaf van Vlaanderen. Deze overwinning vergrootte zijn koninkrijk niet, maar beveiligde de gebieden, die hij reeds had veroverd.

In eigen land legde hij er zich op toe, de macht van zijn leenmannen te verzwakken. Aan de stedelijke bevolking bood hij betaling aan in ruil voor aan de staat bewezen diensten, waardoor hij een korps van

ambtenaren opbouwde. Hij spande zich ook in om van Parijs een waardige hoofdstad te maken. Hij zorgde voor de opening van de universiteit, bouwde de kathedraal van Notre Dame en het oude Louvre-paleis, plaveide straten en verbeterde vestingwerken.

De kleinzoon van Filips II, Lodewijk IX, was de tweede grote Capetinger. De Heilige Lodewijk besteeg de troon in 1226, toen hij twaalf jaar was. Gedurende de vierenveertig jaar van zijn regering werd hij vooral door zijn vroomheid bekend. In zekere zin was zijn vroomheid voor het welzijn van Frankrijk zelfs te groot. Tweemaal nam hij persoonlijk deel aan een kruistocht, die geen van beide een succes werd. De eerste hield hem gedurende verschillende jaren uit zijn land weg toen Frankrijk hem nodig had, en tijdens de tweede kruistocht stierf hij aan de pest. En toch, hoewel hij ook hospitalen bouwde en persoonlijk de zieken verzorgde, vond hij nog tijd om het Franse rechterlijk systeem te reorganiseren en een juridisch lichaam voor de rechtspraak op te richten - het Parlement van Parijs.

Filips IV, bekend als Filips de Schone, was de kleinzoon van de Heilige Lodewijk. Filips leek helemaal niet op zijn grootvader. Hij hernieuwde de oude politiek van verzwakking van de vazallen en slaagde erin, sommige steden die aan de graaf van Vlaanderen toebehoorden, aan zijn gebied toe te voegen. Hij steunde de kerk niet, maar kreeg integendeel een heftig geschil met paus Bonifacius VIII. Hij liet de paus zelfs gevangennemen. De paus had bepaald, dat geen enkele geestelijke belasting mocht betalen zonder pauselijke toestemming. In zijn ijver om geld voor de staat in te zamelen, uitte Filips de Schone allerlei beschuldigingen aan het adres van de rijke orde der Franse Tempeliers. Deze orde werd zelfs ontbonden, waarbij haar geld en haar landerijen door de kroon in beslag werden genomen.

Maar niettegenstaande al zijn fouten gebruikte Filips IV de belastingen die hij afperste (waarvan echter een deel in handen van de belastingpachters achterbleef), om het bestuur van zijn land te verbeteren. Toen hij in 1314 stierf, was Frankrijk een sterke staat, onder de rechtstreekse regering van zijn koning tot een eenheid geworden.

Boven links : Het oude Louvre-paleis. **Onder links :** Notre Dame. **Rechts :** Drie grote koningen van het Capetingerhuis. Van boven naar onder Lodewijk IX (de Heilige Lodewijk), Filips II en Filips IV.

Globerama

HISTOIRE DES CIVILISATIONS MENS EN WERELD, VROEGER EN NU

CASTERMAN

HET AVONTUUR VAN MENS EN WETENSCHAP

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

Le présent ouvrage est publié simultanément en
français (Casterman, Paris-Tournai)
allemand (International School, Cologne)
anglais (Odhams Press, Londres)
américain (International Graphic Society, New York)
danois (Munsgaard Scandinavisk Bogforlag)
finlandais (Munsgaard)
hollandais (Keurkoop, Rotterdam)
italien (Fratelli Fabbri, Milan)
portugais (Codex)
suédois (Munsgaard)

2e édition, 1964

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN VOOR ALLE LANDEN

Art © 1959 by Esco, Anvers

Text © 1963 by Casterman, Paris

Tous droits de traduction et de reproduction réservés.